

„Lehet érvényesen szólni sok emberhez is”

Beszélgetések a Vígszínházról

Marton László a Vígszínház igazgatója

Számos gonddal küszködik a magyar színházi szakma, de a Vígszínház azon kevés műhely közé tartozik, amelyeket, ha meg is érintenek, nem döntenek romba, nem süllyesztenek el (és le) a viharok. A június elején befejeződött évadban három helyszínen, a Vig nagyszínpadán és házsínpadán, valamint a Pesti Színházban összesen huszonkét darabot játszottak telt házak, négyszázezer néző előtt. A Vígszínházról, vezetői és rendezői hitvallásáról Marton László igazgatóval beszélgettünk, aki idén március 15-én kapta meg a Kossuth-díjat.

– 1896. május elsején nyílt meg a Fellner és Helmer tervezte gyönyörű épület. Az ünnepségen elhangzott Kozma Andor alkalmi jelenete is, amelyben maga a Vígszínház szelleme is megszólalt – Lenkei Hedvig hangján. Arra gondoltam, nézzük meg, hogy érzi magát ez a szellem ma – épp az egyik leghíresebb előadásotokból, az általa rendezett Padlásból tudhatjuk, hogy a szellemek sokáig élhetnek. A múltat felidézendő, kezemben A régi Vígszínház című könyv, szerzője Bárdi Ödön, aki majdhogynem az első naptól hosszú évtizedeken át volt a társulat tagja. Szokták emlegetni az úgynevezett vígszínházi stílust, ami akkor egészen újnak számított, s amit ő – nyilván a nemzeti színházzal szemben – így jellemez: „A Vígszínház az összejáteknek, a természetességnek, az őszinte, igaz emberi érzéseknek légkörét teremtette meg.” *Nekem úgy tűnik, hogy te tudatosan ápolod ezt az örökséget.*

– Ez vitathatatlanul így van. Ahhoz, hogy egy színház hatni tudjon, rengeteg mindennek kell tehetségesen, invenciózusan és igazul működnie. Ez igaz volt a legelső igazgató, Ditrói Mór idején, igaz volt később is, Jób Dániel és Várkonyi Zoltán idején, és igaz ma is, csak ma más közegben, más kihívásokkal, más módon kell szembenéznünk.

Fotó: Ilovszky Béla

Hamupipőke (csoportkép)

- Várkonyi Zoltán fotója itt van a falon az irodában: az ő idején kerültél ide.
- Egyike azoknak az embereknek, akiknek nagyon sokat köszönhetek. Nemcsak fölfedezett és idehozott, hanem még akkor is bízott bennem, amikor más nem bízott volna. Az 1973-as *Képzelt riport...* sikerére olyan büszke volt, mintha ő rendezte volna. Nagyon jelentős ember a magyar színház történetében. Hitt abban, amiben én is, hogy lehet érvényesen szólni sok emberhez is.
- Egy színházi produkció könnyen romló valami. Korántsem biztos, hogy a nyitódarab, *Jókaitól A Barangok* vagy a peoniai vojvoda, *netán Herczeg Ferenc* Ocskay brigadérosok *hűbő semmiért* (Tábori Nóra és Kéry Kitti)

sa vagy akár a *Csortos Gyula és Varsányi Irén* főszereplésével játszott *Liliom* előadása ma siker lenne.

– Az örökség természetesen nem az akkori játéktílus, hanem az elv: ma is az őszinte, igaz emberi érzéseknek a légkörét kell megteremtenünk. És ha azon töprengek, hogy az Európai Unióba lépve mi lesz a magyar színházi életen belül a Vígszínház feladata, azt kell mondanom, hogy ugyanaz, mint Ditrói idején: ma is az értéket és a népszerűséget, ezt a két igen nehezen összeegyeztethető fogalmat kell összeegyeztetnünk. Ez az örökség lényege. Ditrói Mór, aki Kolozsvárról érkezett, nagy tömeg

Fotó: Szlovák Judit

számára akart érvényes, értékes színházat csinálni. Épp az Ocskay brigadéros sikere segítette abban, hogy belefogjon egy magyar ciklusba, Bródyt mutatott be, Lengyel Menyhértet, Heltait, Szomorvot, felfedezte Molnár Ferencet, később Jób Dániel Csehovot, Pírandellót, O'Neillt vitt színpadra. A Vígszínház megnyitásával új fejezet kezdődött, ahogy új fejezet kezdődik, ha nem is olyan látványos módon, az uniós tagsággal is.

- Tényleg nehéz az egyensúlyt megtalálni, főleg ma, mikor annyi minden népszerű, ami értéktelen, és annyi minden értékes, ami alig ismert... Nyilván az egyensúly megteremtése érdekében sokszínű, sőt, akár jó értelemben szélsőségesnek is nevezhető a repertoárotok: operettől tragédiáig terjed. Lehet tudni, hogy kik járnak a Vígszínházba?
- Szociológiai pontossággal nem, bár készült tanulmány a budapesti színházak látogatóiról. De van képünk a közönségünkről, minden

este itt vagyok, látom, kik ülnek a nézőtérén. És látom, hogy sok az ismerős arc, azaz sikerült kinevelnünk egy közönséget. Az üzleti színház azon alapszik, hogy bemutatnak, lehetőleg minél olcsóbban, egy darabot, és azt minél tovább játsszák. Nekünk teljesen más elv szerint kell működnünk. Induljunk el *A padlástól*, amelyet 88-ban mutattunk be. Ezzel a darabbal, Presser és Dusán dalaival behoztuk a gyerekeket a színházba – sőt jelen időben is fogalmazhatok, hisz az előadás ma is megy, új szereplőkkel természetesen. Bízunk

egyébként a sikerben, de azt nem gondoltuk, hogy *A padlás* kultuszdarabbá válik. „Il-lik” ismerni, ahogy a Micimackót, megalakult a Padlás-klub, akad gyerekek, aki hetvenötször látta...

– *Egyszer talán az utódod lesz... A gyerekelőadásoknál – a gyerekek is több produkció közül választhatnak! – nagyon fontosnak tartják megmutatni a színház „csodáit”: ragyognak a csillagok, esik a hó, kettéválik a ház...*

– De közben érzelmekről, szeretetről, barátságáról, gonoszág-ról, halálról, az élet értelméről van szó, ez is nagyon fontos!

– *Ha már a gyerekelőadásoknál tartunk: neked mi volt az első színházi élményed?*

– *A Szóktetés a szerájából* főpróbája – Klemperer vezényelt, Székely Mihály énekelte Ozmint. Ötéves lehettem. Utána otthon Ozmin áriájából azonnal csináltam egy zongoraátíratot, négy ujjra...

– *Ehhez azért megfelelő családi háttér is kell – a zongoráról nem is beszélve...*

– Édesanyám otthon volt, sokat törődött velem, az Operába is ő vitt el, édesapám pedig egy külkereskedelmi vállalatnál dolgozott. Hihetetlenül művelt ember volt, akcentus nélkül, tökéletesen beszélt németül és franciául, jól tudott angolul, de a görög és latin auktorkat is eredetiben olvasta. A nevelőapámnak, Klimes Károly ideggyógyásznak pedig rengeteg barátja volt a művészvilágból, Ferencsik Jánost kérte fel bérmaakeresztapámul, minden koncertjén ott ültem. Azért én voltam a kedvenc keresztfia, mert soha nem zongoráztam neki... És nagyapám testvére az a Marton Sándor, a híres Marton-ügynökséget alapította... Marton Sándor lánya Marton Böske, báró Hatvany Lajosné, bár őket nem ismertem, Marton Sándor meghalt, a lánya Amerikában élt. De nem kell különleges háttér, elég, ha egy családtag vagy egy pedagógus szeret színházba járni, és egyszer elhoz egy gyereket – a színház aztán már megteszi a magáét. Akik eljöttek *A padlásra*, azokat később elhoztuk a Shakespeare-előadásokra, amelyeket ciklussá fűztünk össze. És ugyanezek a nézők elkezdtek ismerkedni Ibsennel, Gorkijjal, Brechtrel is. Másfél évtized alatt felneveltünk egy közönséget, sőt közösséget, amit igyekszünk hűségesen szolgálni, nem megfélemlítve az idősebb nézőkről meg a mostani gyerekekről sem – nekik készült most a *Hamupipőke* és korábban a Pestiben *A dzsungel könyve* meg a *Pinokkió*. Azok közül, akik annak idején eljöttek *A padlásra*, ma sokan bérlőink. Tizennyolcezer bérlőnk volt ebben az évadban, a következőben minden jel szerint több lesz.

Fotó: Szlovák Judit

Egy csók és más semmi (Eszenyi Enikő és Kamarás Iván)

– *Mindehhez kiváló szervezésre is szükség van.*

– És arra, hogy a szervezésen dolgozók higgyenek a céljainkban. Pici, de tényleg nagyszerű szervezésünk van, akiknek az iskolákban, a legkülönbözőbb munkahelyeken és intézményekben megvannak a munkatársaik.

(folytatás a 30. oldalon)

Hamupipőke (Harkányi Endre)

Fotó: Szlovák Judit

Fotó: Ilovszky Béla

A mai magyar drámáról Radnóti Zsuzsa a dramaturgia vezetője

- *A legjobbkor jöttem: Hegedűs D. Géza épp egy mai magyar drámát olvasott fel...*
- Kiss Csaba *A dög* című darabját. Erős a cím, provokatív a történet is: egy látszólag jól működő házasság váratlanul, egy harmadik érkezésre szétrobban, és nemcsak a kapcsolatok mennek tönkre, hanem az életek is... Jövőre mutatjuk be a háziszínpadon.
- *Mennyire van lehetősége a Vígsháznak a mai magyar dráma ügyének felkarolására, írók inspirálására, darabok születésének elősegítésére?*
- Hogy mondjam a diplomácia nyelvén? „Megfelelően.” Nem annyira, mint szeretnénk. Teljesen kezdőknek ritkán tudunk megírási szerződést adni egy majd elkészítendő műre, inkább azokkal vagyunk kapcsolatban, akik már máshol bizonyítottak színpadon. De azért igyekszünk majdnem minden évben egy új magyar drámát bemutatni valamelyik játszóhelyünkön. Az elmúlt három évben ez sikerült is. Nekem ez kevés, de ismerem a realitásokat, tudom, mennyit kockáztathatunk. Tulajdonképp minden egyes kortárs szerző minden egyes új darabja kockázat, de ezt olykor vállalni kell. A Dramaturg Céhnek van olyan lehetősége, hogy némi ösztöndíj-

jal egyes színházakhoz tud kapcsolni kezdőket, ilyen most nálunk Mikó Csaba, akinek a darabját ugyan a Debreceni Stúdióban mutatták be, de már beledolgozik a *Picasso kalandjaiba*, amelyet Méhes László rendez majd a Pestiben.

- *Első könyvében, a Cselekvésnosztalgiában arról beszél, hogy a hetvenes-nyolcvanas évek magyar drámáinak közös mondanója, témája, közös nevezője a cselekvésképtelenség, a szereplők nem érzik a cselekvés „értelmét és szükségességét”, lehetőségét. A rendszerváltás utáni darabokban van ilyesfajta közös nevező?*
- Úgy veszem észre nincs. A régebbi művek egy beszorított helyzetben születtek, ma abszolút szabadságban élünk, sokféle a világ, a tematika, a dramaturgia. Mostanában mindannyiunk közös története helyett – ilyen ma nincs is – az individuumokról szólnak a művek, már csupán azért is, mert az egyén jelenléte a világban sokkal vadabb és agresszívebb, mint régen. Az írók szociális érzékenysége is csökkent, utoljára Parti Nagy Lajos *Mauzóleuma* tanúskodott ilyenről, illetve Spiró György *Elsőtétítés* beszélt egy nagy közösségi témáról. A fiatalabbaknál a közös történelemre, a közös felelősségre utaló mozzanat sokkal kevesebb. Háy Jánosnak van két darabja, *A Gézagyerek* és *A Herner Ferike faterja*, amelyek egész újszerűen, metafizikai távlattal szólnak a társadalmi lecsúszottságról.

- *Az új drámák mennyire adnak lehetőséget új színházi beszédmódok kipróbálására, kialakítására?*
- Nincs kanonizált dramaturgia. Mindenkinek magának kell felépítenie a drámai világot, ez nehéz, viszont nagy lehetőség. Spiró *Elsőtétítésében* a verbalitás hordozza a drámát, Kárpáti Péter újfajta „mese-kompilációi” nagy réseket hagynak a rendezői és színészi fantáziának.

A múlttól egy nagy színésznővel Tábori Nóra

- *1951-ben lépte át az újjáépült Vígsház küszöbét, mely akkor éppen a Magyar Néphadsereg Színháza volt. Hogyan emlékszik?*
- Rengeteg ember volt a színházban, rettenetesen nagy társulat, annyira, hogy az első év után vagy ötven tagot le is kellett építeni. Felnéztem a nagyokra, a főszereplőkre, de nem féltem, inkább meghatott voltam, és közben erő is adott, hogy azon a színpadon állhatok, amin egykor Varsányi Irén vagy Hegedűs Gyula állt. A színház a neve és a sematikus darabok dacára sziget volt, a műszakiak például nem elvtársnőnek és elvtársnak szólítottak bennünket, hanem művész úrnak és művésznőnek. Olyan tagjai voltak a műszaknak, hogy adtunk a véleményükre, tudtuk, ha azt mondják egy jelenetre: „Jó lesz az!”, akkor még van rajta mit csiszolni.
- *Tudja, hogy egyszer egy műszaki, Dudás úr, a színpadmester mentette meg az életét? Szigethy Gábor irodalomtörténész, aki a hatvanas évek elején díszletező volt a Vigben, írja le az Egy díszletmunkás emlékirataiban, hogy az egyik Cyrano-előadáson Maga és Prókai István a*

függöny előtt állt, belül pedig elkezdett dőlni egy nyolc méter magas fal a függöny felé – Dudás úr tartotta meg, míg valaki visszaakasztotta a tartólécet. „Nem tudták meg talán soha”, írja Szigethy.

– Tényleg nem tudtuk meg! De emlékszem egy másik balesetre: rengetegen voltunk a színpadon, mikor két hatalmas gerenda lezuhant. Csak az egyik elég lett volna három embernek. De szerencsére senkire nem estek rá. Ez is a színház.

– *Arra emlékszik, mikor a büfébe hoztak egy hatalmas, tizenhat szeletes oroszkrém-tortát, amire Szigethy azt mondta, hogy egyben kéne felfalni, maga pedig azt, hogy „Ha megeszi, kifizetem!”?*

– Bevallom, nem. Megette?

– *Meg.*

– Borzasztó lehetett szegénynek...

– *Segítették, mikor elindult a pályán?*

– Többen is, például Mányai Lajos. Az első nagy szerepemtől borzasztóan megijedtem, valósággal reszkettem. Ő ezt látta, átölelt és azt mondta: „Egyet jegyezze meg: mindenki volt kezdő, mindenki ugyanígy félt! Bátran menj ki a színpadra!” Ez nekem sokat jelentett, másnaptól riadtság nélkül próbáltam. Mányai csak ennyit szólt: „Ha »felöltözt« színésznő leszel, add ezt tovább!” Továbbadtam. Igaz, a mai fiatalokat nem kell nálunk nagyon pátyolgatni, annyira tehetségesek. Bár kicsit talán elfogult vagyok a Vígszínházzal: ötvenkét éve vagyok a tagja...

– *Mi tartotta itt?*

– Egyszer hívtak máshová, kértem két nap gondolkodási időt. Azalatt végiggondoltam, felmegyek az igazgatóságra, bejelentem, hogy elbúcsúszom, aztán odamegyek az új helyre... Oda? Hová? Idegenek közé? Nekem idegen volt mindenki, aki nem nálunk játszott. Nem mentem sehová. Én itt születtem, és itt fogok meghalni. És ha meghalok, viszem magammal az épületet.

A jelenről egy pályakezdő színésszel **Gyuriska János**

– *Ha végigmész a Váci utcán, hányan ismernek fel?*

– Egyre többeknek vagyok ismerős, ha a nevem nem is feltétlenül tudják. Megnéznek, de még nem tudnak hová tenni. Fut pár sikeres előadás, játszottam néhány filmben, az új Jancsókban például, az idén nyáron is forgatok Herendi Gábor *Magyar vándorában*.

– *Nem hiányzik az igazi, nagy sztárság?*

– Nem is fog. Azt könnyű elérni, csak a legkisebb ellenállás felé kell haladni. Sztár leszel három hétre, címlapokon hoznak, beszélgetős tévéműsorokba hívnak, megkérdezik, ki a barátod, aztán elfelejtnek, kéri a következőt. Ehhez nem kell teljesítmény, ez amolyan magánvaló népszerűség. Te vagy a nem tudom ki, bár nem csináltál semmit. Sztárolnak. Szerintem a népszerűség, az ismertség vala-

milyen komoly munkának a mellékterméke kell legyen. Ha keresnek, azért keressenek, mert főpróbahetem van a *Godot*-ból.

– *Hogy kerültél a Vígszínházhoz?*

– A főiskolán Horvai István és Máté Gábor osztályába jártam – 99-ben végeztem –, negyedévesként ott gyakoroltunk, aztán Marton László szerződést ajánlott. Több más helyre is hívtak, nem is volt olyan egyszerű a döntés. Marton szerencsére hagyott gondolkozni. Végül a Vig mellett döntöttem, mert úgy éreztem, és az eltelt négy év ezt igazolta is, hogy ott meghagyják nekem azt az autonómiát, amire szükségem van, hogy tudjak dolgozni. Rendszeres, tudatos munka, sőt folyamatos építkezés zajlik a Vigben, igazi műhelybe kerültem, ami nagyon jó és megnyugtató. Sokan vagyunk fiatalok, a kapacitásunkat még nem is használtuk ki igazán.

– *A Kövekkel a zsebében Jake-jével és a Godot Vladimirjával nagy lehetőségeket kaptál, amik le is béníthattak volna.*

– Sőt, jövőre én leszek Pablo Picasso! Azon szerencsére már túl vagyok, hogy a nagy feladat lebénítson – kaptam én pszichés hangszálguyulladást is. Csupán nagyon-nagyon örültem mindkét szerepnek. Elszállni sem szálllok már el, az megtörtént a főiskola első két évében. Egy jó vizsga után az ember a legnagyobb császár – aztán a következőben olyan rossz, hogy csak na, rájön, hogy két hónapra kuss a neve. Nem lehet elszállni.

– *A Godot-nak mi a kicsengése számodra?*

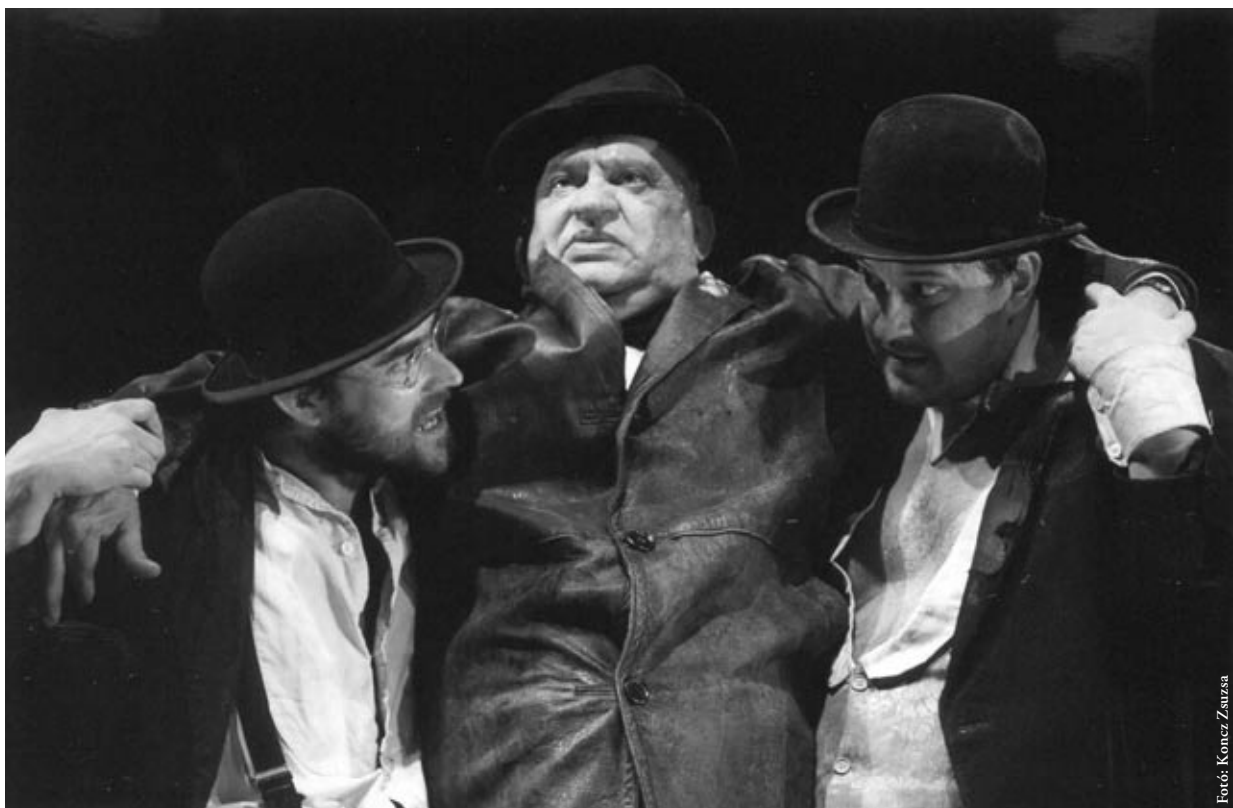
– Én azt szeretem, ha a Vladimirban lezajló változás megtörténik velem és ha a közönség hasonló lelkiállapotba kerül, mint én. Én vagyok végig a határozottabb, de a második felvonás végén én kérdezem Estragontól, Hajdu Istvántól, amit az első végén ő kérdezett tőlem: „Megyünk?” „Menjünk”, feleli ő.

– *És maradtok.*

– De színházban vagyunk! Jön a sötét, lehet, hogy megyünk. Az előadás befejeződik, de a darab nem, a szereplők élete nem. Vagy a darab fejeződik be és az előadás nem? Ha ezt én eldöntöm, mi marad neked? És ha te eldöntöd mi marad nekem?

– *Mennyire tervezel előre?*

– Nem tudom, hogy tíz év múlva mi lesz, nincsenek olyan szándékaim, hogy jövőre II. Richárd akarok lenni szabadtéren. Hozzák egymást a feladatok, szerencsére. Várok Godot-ra. És ha „csak” Beckett jön el, akkor már nagyon elégedett vagyok.

Fotó: Koncz Zsuzsa

Godot-ra várva (Gyuriska János, Rajhona Ádám és Hajdú István)

Nemrég volt a hetvenötödik *Nóra*-előadás, ami százezer embert jelent. Ennyien látták Ibsen művét, ami igazán nem könnyű darab.

- Van olyan is, ami nagyon is az, a *Hegedűs D. Géza* rendezte, *Egy csók és más semmi* című *Eisemann-operett Eszenyi Enikővel, Kamarás Ivánnal és Kern Andrással*. Ilyenkor menetrendszerűen megvádolhatnak, hogy az operettet a bevétel növelése érdekében mutatták be.
- Ami igaz, de ezt nem kell szégyellni – és természetesen nem csupán ez az ok. Egyébként a szilveszteri operettbemutató is régi hagyomány a Vígszínházban. Kell ez a kikapcsolódás, lazítás, annyi nehéz, komorabb produkció után. Huszonkét darab van a repertoárunkon, ebbe az operett, a vígjáték is befér. A minőség, a színházi érték dönt. És ezekben az operettekben, a *Csókos asszonyban*, a *Fekete Péterben* benne van a valamikori pesti polgár életérzése. Ha felmegy a Rózsadombra, és végigsétálsz mondjuk az Áldás utcán, olyan házakat látsz, amelyeken túl sok a stukkó, a díszítés, túl sok a pompa – a házak építői mintha megérezték volna, hogy az ország megy valami szörnyűség felé, és még utójára akartak maguk körül valami biztonságot, valami szépet. Ez a megérezés nehezen magyarázható – ki tudja, mit érez a lepke, mikor repül a fény felé, és megéri a végzetét jelentő forráságot? –, de ott van a darabokban és előadásokban, ha ezt nem is mindenki veszi észre a nézőtérén.

- *Hát igen, jó lenne, ha minden olyan könnyen elrendeződhetne, mint az Egy csók és más semmi*ben, ha az életünk szomorú eseményeit ilyen súlytalanul lehetne venni... Az operett egyébként bizonyára behoz új nézőket a színházba, bár ők nem feltétlenül vesznek jegyet Ibsenhez vagy pláne Brechthez.
- Mindegyikük biztos nem, de sokan vannak, akik megnézik ezt is, azt is.
- Óvatosan kell egyébként bánni a közönséggel, hisz a Mohácsi János rendezte Málnás Miskát, ami minden volt, csak nem szokványos operetteloadás, hamar le kellett venni a műsorról; elutasították a Popcornt is, amiben csúnya szavak hangzottak el...
- Mindig akad, amit nehezebben fogadnak el, netán elutasítanak. De az ízléshatárok feszegetése is a feladataink közé tartozik. Miközben véd- és dacsövetségben élünk a közönséggel, el kell mennünk a határig, netán olykor át kell lépni. Ezt néha ügyetlenül csináljuk: ha a közönség nem fogad el valamit, azért mi is felelősek vagyunk. Lehet, hogy Mohácsi Jánost túl korán hívtuk meg, netán én nem biztosítottam neki a megfelelő munkakörülményeket... Az én igazi kudarcom az lenne, ha hihetetlenül fontosnak tartanám valaminek a bemutatását, és senki sem jönne el megnézni. És a határsértéseknél vállalni kell bizonyos kockázatot. A *Godot-ra várva* nagyon sikeres a Pestiben, de a szünetben mindig elmennek páran.
- Nem mindenki akar *Godot-ra várni*.
- Ezzel számolni kell, ezen nem szabad meglepődni. Ahogy abban is biztosak lehetünk, olyanok is eljönnek a *Godot*-ra, akik nem jön-

nének el, ha nem lenne bérletük. Miért fontos a bérlet? Azért, mert komplett gondolkodást tükrözve sokféle lehetőséget kínál, szelíden ösztökéli, ráveszi a nézőt, hogy új ízeket is próbáljon ki. Aki tíz éve hűséges hozzánk bérlőként, az látta a fél drámairodalmat – és ez a célunk! Minden sikerért külön meg kell küzdeni, de az egész koncepció sikerében kell hinnünk, az értékek folyamatos közvetítésében és ennek lehetőségében. Ez ma tűnhet naiv álmodozásnak – Ascher Tamás szokott gyógyíthatatlan idealistának nevezni –, de nekem úgy tűnik, hogy a naiv álmodozók sokan vannak. Naiv álmodozóként hoztuk létre a sátrát is a Nyugati pályaudvar mellett a Vígyszínház átépítése idején: nem tudtam elképzelni, hogy a közönség egy évig meg tud lenni a Vígyszínház nélkül – és azt sem, hogy mi meg tudunk lenni a közönség nélkül. Senki nem berzenkedett, hogy konténerekben kell öltöznie, fűtetlen folyosókon kell mászkálnia – és a széksorok is megteltek. Naiv álmodozóként személyes kötelességemnek érzem, hogy a publikum lássa a nagy műveket.

- *És látja is, ráadásul* A szecsuáni jóember *Börscsök Enikő kivételes alakításával vagy a Godot a legkiválóbb előadások közé tartozik.*
- Két rendkívüli tehetségű rendező állította őket színpadra, Zsótér Sándor, illetve Tompa Gábor.
- *Mindkettő nagyon keserű előadás, ahogy az volt a Szász János rendezte Kurácsi mama is Kútvölgyi Erzsébettel a címszerepben. A jelenünkről szóltak, a minket körülvevő világ szörnyűségéről. Mennyire kell politizálnia a színháznak?*

Legenda a lóról (Garas Dezső és az Atlantisz)

– A színház mindig jelen idejű, ismernie kell a nézők kérdéseit, amelyek feltehetően az alkotók kérdései is, hisz egy világban élünk. A színháznak nem direktnek kell politizálnia, de a jelenről kell szólnia. És mindig erkölcsi fórumnak is kell lennie. A rendszerváltással a metaforikus politizálás, az üzengetés elvesztette az értelmét, az *Őfelsége komédiását* ma már nem rendezhetném meg úgy, mint 1980-ban. Mára az erkölcsi kérdések fontosabbakká váltak, mint a politikaiak, bár lehet, hogy ezt csak én látom így. Én is a jelen erkölcsi kérdéseiről igyekszem szólni a pillanatnyilag utolsó rendezésemben, a Tolsztoj művéből készült, *Legenda a lóról* című darabban, aminek főszerepére Garas Dezsőt hívtam meg. Az előadás a másságról és a megöregedésről beszél, illetve arról, hogy van egy társadalom, amelyik sem a másságot, az eltérést, a kiemelkedő tehetséget nem tudja elfogadni.

- *Néhány éve, a felújítás óta a Vígyszínház negyedik emeletén működik a Háziszínpad is, ahol mód nyílik a merészebb kísérletezésre, érdekesebb előadásokra, itt Esterházy Pétert is lehet játszani, Vallai Péter Petri-estet mutathatott be... Kitől származik az ötlet?*
- Hadd mondjam azt, hogy többünktől. Ha én akartam volna egyedül, ha nem lenne rá ambíció, nem működne. Egy nagy színháznak sok önhordó veszélye van: túlzottan intézményesül, megmerevszik, elsilányul – a kísérletezés mindig friss vért hoz.

Fotó: Szalayk Judit

Fotó: Pyszny László

Kövekkel a zsebében (Hajdú István és Gyuriska János)

- Mire ez a cikk megjelenik, külföldön dolgozol. Ott más-hogy rendezel, kipróbálsz olyan megoldásokat, amiket itthon nem?
- Ugyanaz az ember vagyok, legfeljebb más terhek alatt, más kötelezettségekkel.
- *Térjünk vissza Bárdi Ödönhöz! A következő idézet: „...naponta órákat töltöttünk igazgatóinkkal a fehér abrosz vagy a kávéházi kártyaasztal mellett. ... Sok minden sikerült a kártya, a kávé mellett, ami az igazgatói szobában talán sosem sikerült volna.” Hát ez a világ elmúlt.*
- Ettől függetlenül sokat találkozom a színészeimmel, és nem itt az irodában, hanem a büfében, próbán, a folyosón...
- Arra gondoltam, hogy a színésznek ma nincs ideje a fehér abrosz mellett üldögegni, sőt olyan kísértéseknek van kitéve, amiknek nehéz ellenállni. Épp a Vigszínház színésze, Kamarás Iván a főszereplője annak a filmnek, ami erről szól, a Szentiván napjának.
- Hogy ki mennyire áll ellen a kísértéseknek, mennyire vesz részt a kulturális környezetszennyezésben vagy mennyire küzd ellene, az tőle függ.
- Ha valaki nem tud ellenállni a kísértéseknek, az gyakran a tehetségével fizet érte. És megszenvedti a néző is: nehéz Hamletként elfogadnia, aki pár órája még egy mosóport reklámozott vagy éppen műsort vezetett.
- Elkophat a színész arca. Volt, akit én is elküldtem, és volt, akit arra kértem, változtasson.
- *Látod ennek a végét?*
- Nem látok jó válaszokat a nyugati demokráciákban sem. Mindenhol értékválság van. A jó válasz egyéni jellem kérdése.
- *A harmadik idézet: „A magyar színészet fejlődésének legnagyobb ellensége anyagi helyzetünk sivársága volt.” Ez viszont ma is igaz.*

Meg tudnátok lenni szponzorok nélkül?

- Nem. Nagyon nagy szükségünk van mindenfajta segítségre, hogy amit csinálunk, tudjuk folytatni.
- *Tulajdonképp ez az igazi abszurd a színházakban... Mennyire köti meg ez a kezeteiket, a jelmez- és díszlettervezőket például?*
- Reálisan kell gondolkodnunk. Mindig tudjuk, mennyiből gazdálkodhatunk – egyébként sem szoktam titkolózni. Tavaly együtt izgultunk, lesz-e tizenharmadik havi fizetés, karácsonyi jutalom – szerencsére jól alakultak a jegyelővételek.
- *Hadd idézzek egy általam rendkívül tisztelt kritikustól, Koltai Tamástól is, aki cikkeiben a magyar színház „folyamatos leépüléséről”, „általános hanyatlásáról” beszél, feltehetően joggal.*
- Én nem az egészért felelek, én a Vigszínházért felelek. És nem tudok más lenni, mint amilyen vagyok. Azon igyekszem, hogy magamból és a körülöttem lévőkől a lehető legjobbat hozzam ki. Nem mondom, hogy a Vigszínház olyan, amilyennek a látomásom szerint lennie kell. Sikerek és kudarcok sorozata a munkánk. De többször sikerül fontos dolgokról hitelesen beszélnünk. Nem a kényelem, a restség és a cinizmus mozgat bennünket. Bízom abban, hogy az a vigszínházi szellem, amit az elején említettél, ma is ép és egészséges.

Jelent-e valamit a magyar színház szempontjából, hogy teljes jogú tagjai leszünk az Európai Uniónak?

- Mindenképp nagy kihívás ez, úgy érzem, a nagy színházak jelentősége meg fog nőni, ugyanis szükség van arra, hogy a kultúra tovább demokratizálódjék. És remélem, hogy a magyar színház értékeire a világ jobban fel fog figyelni, hisz kiváló rendezőink, kiváló művészeink vannak. Mi itt mindenestre folyamatosan dolgozunk tovább: a jövő évadban például bemutatjuk a *Kaukázusi krétakört*, *A vörös postakocsit* és *A revizort*.

D. Magyar Imre

Ezúton mondunk köszönetet a Vigszínháznak, hogy a képeket az archívumából rendelkezésünkre bocsátotta.

A szecsuaíni jóember (Börcsök Enikő)

Fotó: Szlovák Judit